

**CUMHURİYETİN 100. YILINDA
ROMANLAR**

Editörler

Tülay TEKİN YILMAZ

Muhammed TAĞ

2023

**TRAKYA
ÜNİVERSİTESİ**

Trakya Üniversitesi Rektörlüğü
Balkan Yerleşkesi / EDİRNE
Telefon :+90 (284) 2364981
Faks : +90 (284) 2234203
E-Posta : basin@trakya.edu.tr

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

Editörler

Tülay TEKİN YILMAZ
Muhammed TAĞ

Yayın Yönetmeni

Doç. Dr. Gökhan ILGAZ

Dizgi-Mizanpaj

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Ali CENGİZ

Kapak Tasarımı

Erdoğan AKBULUT

Baskı

Trakya Üniversitesi Matbaası
Ayşekadın Yerleşkesi/Edirne

ISBN: 978-975-374-362-4

Trakya Üniversitesi Yayın No: 312

Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları

Enstitüsü Yayın No: 3

1. Baskı: Aralık 2023

Uluslararası Bilimsel Araştırma Kitabı

Copyright © Bütün yayın hakları Trakya Üniversitesi'ne aittir. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Kitap içerisinde yer alan yazıların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Library cataloging-in publication Data (CIP)

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

Editörler :

Tülay TEKİN YILMAZ - Muhammed TAĞ
ISBN: 978-975-374-362-4, 16x23,5, 150 s.

1- Roman 2- Sosyal Politika 3- İstihdam

İÇİNDEKİLER

Takdim	V
<i>Öğr. Gör. Dr. Tülay Tekin Yılmaz</i>	
Osmanlı Devleti'nde Çingenele İlişkin Erken Modern Dönem Kayıtlarına Geçmiş Kanunlar	1
<i>Prof. Dr. Emine Dengeç</i>	
Romanlarda Eğitim ve İstihdam Problemleri	19
<i>Prof. Dr. Yusuf Genç - Araş. Gör. Cengizhan Aynacı</i>	
<i>Doç. Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz</i>	
Romanlara Yönelik Sosyal İçerme Uygulama Önerileri	41
<i>Doç. Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz - Prof. Dr. Yusuf Genç</i>	
<i>Araş. Gör. Cengizhan Aynacı</i>	
Edirne'de Romanların Sağlığı	65
<i>Prof. Dr. Galip Ekuklu</i>	
Çalışma Yaşamında Romanlar: Edirne İli Merkez İlçe'de Bir Nitel Araştırma	75
<i>Özgür Tezel - Doç. Dr. İlke Oruç</i>	

TAKDİM

Atatürk'ün öncülüğünde kurulan cumhuriyetin sağladığı pek çok kazanım Türk milletinin bu gününü inşa etmiştir. Üzerinden geçen 100 yıl boyunca Atatürk'ün temellerini attığı değerler her gün biraz daha yerleşmiş, farklı alanlarda çok sayıda çalışma ve eser bu değerlerin pekişmesine katkı sunmuştur. Türkiye Cumhuriyetini ileri bir seviyeye taşıyan bu kazanımlar sayesinde daha müreffeh ve medeni bir toplum olmamızı sağlayan temel unsurlar elbette ki ilim ve fendir. Atatürk'ü kendimize rehber edinmemize vesile olan o çok değerli vecizelerine baktığımızda ilim ve fen yolunda olmanın önemini bir kez daha anlamaktayız. Uygar medeniyetler seviyesine gelebilmek ve hatta daha öteye gidebilmek için bilimsel düşünceden ayrılmamız ve Atatürk'ün düşüncelerini ve cumhuriyetin temel değerlerini daha iyi anlamamız gerektiği çok açıktır. Bu ilke doğrultusunda ve bilimsel bilginin ışığında hayata geçirdiğimiz bu kitap cumhuriyetimizin 100. yaşına enstitümüzden ve yazarlarımızdan küçük bir armağandır.

Kitabımızda 2022 ve 2023 yıllarında 8 Nisan Dünya Romanlar gününde Romanların sorunlarıyla ilgili bilgilerini bizlerle paylaşan bilim insanlarının yazılarını bir araya getirmiş bulunmaktayız. Bu anlamlı ve özel yılda ülkemizin önemli bir parçası olan Romanları anlamadan geçmenin doğru olmayacağı düşüncesiyle yola çıkarak Roman literatürüne bir katkıda bulunmak istedik. Bu istek doğrultusunda farklı alanlardan ve farklı üniversitelerden Romalarla ilgili çalışmalar yapan hocalarımız bir araya gelmiş ve o çok değerli bilgi ve tecrübelerini yazıya dökmüşlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti farklı düşüncelerin, inançların, inanışların, değerlerin, uygulamaların ve aslında birbirinden çok değişik kültürlerin bir arada yaşadığı zengin bir ülkedir. Uzun yıllardır birlikte aynı coğrafyayı paylaşan bu insanlar birbirlerinin farklılıklarını kabul etmiş, birbirini anlamış ve hoş görmeyi bilmiş demokratik bir toplum bilincine sahiptir. Ancak elbette ki tam manasıyla eşitlikçi, adil ve kabullenici bir toplum olmak hiç de kolay değildir. Özellikle meseleye Roman toplulukları açısından bakacak olursak bu grupların içinde bulunduğu mağduriyetin giderilmesinde yeterince ilerleme sağlanamadığı çok açıktır. Mağduriyetin ise beraberinde dezavantajlılığı getirdiği, dezavantajlılığın ise pek çok konuda kendini yeniden yeniden ürettiği görülmektedir. Bu nedenle Türkiye

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

Cumhuriyetinin güzel seslerinden, sözlerinden, renklerinden olan Romanların daha ferah, daha mutlu ve daha üretken bir hayat sürmeleri için elimizden gelen ne varsa yapmamız gerekmektedir.

Bizler bilim insanı ve eğitimci olmamız nedeniyle Romanların içinde buldukları zorlukların anlaşılmasında ve aşılmasında yazılarımızla ve projelerimizle katkıda bulunabiliriz. Bu kitapta da yine daha önce yaptığımız gibi Türkiye’de yaşayan Roman topluluklarının tarihsel, kültürel, ekonomik ve sosyal olarak anlaşılması, sağlıklı bireyler olarak yaşamlarını sürdürmeleri ve sosyal olarak toplumla bütünleşmeleri için sorun tespitleri ve çözüm önerileri sunmaktayız. Bu aşamadan sonra ise bizlerin ortaya koyduğu ve tartışmaya açtığı meselelerin sahiplenilip gereken düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Cumhuriyetimizin daha sonraki nice 100 yıllarında hem bireysel hem de toplumsal olarak Atatürk’ün bizlere gösterdiği doğrulardan hareketle bilimsel bilgiden uzaklaşmadan herkesin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirdiği bir ülke haline gelmeyi temenni ediyoruz.

Elinizdeki bu eserde Romanlar üzerine düşünen ve üreten farklı alanlarda uzmanlıkları olan bilim insanlarının yazıları yer almaktadır. Tarih alanından Prof. Dr. Emine Dengeç “Osmanlı Devleti’nde Çingelere İlişkin Erken Modern Dönem Kayıtlarına Geçmiş Kanunlar” başlıklı çalışması ile Osmanlıda yaşayan Çingelilerle ilgili yeni ve önemli bilgiler aktarmaktadır. Erken dönem Osmanlı Çingelilerine dair kanunları ele aldığı bu çalışmasında kendisi tarafından bulunduğunu ve daha önce basılı eserlerde geçmediğini belirttiği iki kanunname üzerinde durmaktadır. Söz konusu kanunnamelerden ilkinin müstakil kanunname olarak bulunmuş olan kanunnamelerin en eski tarihli olduğu belirten Dengeç, bu kanunname aracılığıyla Osmanlı’da yaşayan Çingelere dair bilgilerin daha eskiye dayandırılabilceğini söylemektedir. Yazısında konuyla ilgili olarak şunları ifade etmektedir: “Bâb-ı Âsafî Defterhâne-i Âmire Defterleri arasında yer alan 6 numaralı tahrir defteri parçasında yer alır. Semendire ve Vidin livalarını içeren defter muhtemelen eksik olup 11 sayfadır. Kanunname son sayfada yer almaktadır. II. Bayezit Dönemi’ne (1481-1512) tesadüf eden kanunname H 29 Zilhicce 900 / M 20 Şubat 1495 tarihlidir. Defterin bu tarihte yazılmış olması Çingene sancağına ait düzenlemelerin daha erken tarihe çekilmesi bakımından değerlidir.” Böylece söz konusu kanunname ile var olan bilgiler yaklaşık 35 yıl öncesine alınabilmektedir. Bu hali ile Dengeç, Osmanlı toplumsal düzeni ve yönetimine ilişkin kuralların

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

oluşturulduğu zaman olarak II. Bayezid dönemine işaret etmekte ve ilgili dönemin sosyal ve hukuksal düzenlemeler bakımından daha ayrıntılı incelenmesi gerektiğine dikkat çekmektedir.

Dingeç'in bu çalışmasında bahsettiği ikinci kanunname ise Çingene Müsellem Sancağı'nın dağılma aşamasında kayıtlara geçen, H 29 Zilhicce 1016 / M 15 Nisan 1608 yılına ait kanunname'dir. I. Ahmet Dönemi'nde (1603-1617) çıkarılan bu kanunname'de Çingene Müsellem Sancağı'nın dağılması aşamasında toprak tasarrufu üzerinde durulmaktadır. Dingeç, tespitini yapmış olduğu bu kanunname'den hareketle, müsellemler tarafından tasarruf edilen toprakların perişan durumda olduğunu ve bu toprakların kategorize edilerek Osmanlı ekonomisine kazandırılmaya çalışıldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca Müsellem teşkilatının işlerliğinin iyice azaldığına ancak faal olan ocakların da bulunduğu işaret etmektedir.

Bu çalışma aracılığıyla Dingeç, literatüre kazandırmış olduğu iki kanunname ve tarihi kayıtlarda ortaya çıkan yeni belgeler ile bilgilerin yeniden yorumlanabileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca doktora sürecinde üzerinde durmuş olduğu konularla ilgili tespitlerini de yeniden tartışmaya açmaktadır. Bununla ilgili olarak şu ifadelerde bulunmaktadır: “Doktora tezimi hazırladığım yıllarda Niğbolu vilayetinde bulunan Çingene'lerden toplanan ‘kaftanlık’ adındaki vergiyi suç potansiyeli olarak toplanmış olabileceğini yazmıştım. Şimdi böyle düşünmüyorum. Çingene'lerin potansiyel suçlu olarak görülmesi stereotiplerle ilgili bir yanılgıdır. Bu görüş gerçeklikle uyumlu değildir.”

Dingeç literatüre ilk defa bu çalışması ile kattığı iki önemli kanunnamenin dışında zaten literatürde bilinen diğer kanunnameler üzerinden hareketle çalışmasında Anadolu coğrafyasındaki Çingene'lerin, Rumeli coğrafyasında bulunan reaya Çingene'lerin ve yine Rumeli'de bulunan askeri Çingene'lerin Osmanlı Devleti içindeki konumlarına işaret eden önemli bilgiler paylaşmaktadır.

Sosyal Hizmet alanından Prof. Dr. Yusuf Genç, Doç Dr. Dilara Gündüz Ustabaşı ve Araş. Gör. Cengizhan Aynacı Romanların eğitim ve istihdam sorunları ile ilgili ve Romanların sosyal içerilmelerine yönelik çözüm önerileri sundukları oldukça detaylı iki çalışma ile bu esere katkı sunmaktadırlar. Genç, Aynacı ve Ustabaşı Gündüz “Romanlarda Eğitim ve İstihdam Problemleri” başlıklı yazılarında Romanların temel problemlerinden olan eğitim ve istihdamın birbirini besleyerek tamamladığından ve sosyal politikanın önemli başlıklarından olduğunu

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

söylemektedirler. Çalışmalarında öncelikle Romanların kökenlerinden ve göç yollarından bahsetmekte ve ardından Romanların yaşadıkları sorunlar üzerinde durmaktadırlar. Bu sorunları ayrımcılık/damgalanma/sosyal dışlanma, barınma ve konut, erken yaşta evlilik/çocuk gelin ve damat, madde bağımlılığı, eğitim ve istihdam başlıklarında ele almaktadırlar. Bu noktada söz konusu sorunları ele alış tarzlarını şu şekilde açıklamaktadırlar: “Romanlar geçmişten günümüze birçok problemin merkez noktasında yer almaktadır. Bu problemler bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı, çoğu zaman sebep-sonuç eksenli değerlendirmeye müsait bir yapıdadır. Elbette problemler yalnızca yapısal ya da bireysel nedenlerden kaynaklanmamaktadır. Fakat özellikle eğitim ve istihdam alanlarının Romanlarda diğer problemleri tetikleyici unsur olduğundan bahsedilebilir.” Görüldüğü üzere bu ifadeler aynı zamanda yazarların neden eğitim ve istihdam üzerinde özellikle durduklarını da açıklar niteliktedir.

Bu çalışmada ülkemizde ve dünyanın farklı yerlerinde yaşayan Romanların ortak sorunlarından bahsedilmektedir. Daha önce de pek çok çalışmada dikkat çekildiği üzere Romanların eğitim seviyesi ve okullaşma oranı düşüktür. Yazarlar bu çalışmalarında söz konusu sorunun sebeplerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadırlar. Eğitimden kopuşların ise beraberinde çocuk işçiliğine, erken evliliklere, çocuk yaşta ebeveyn olmaya, madde bağımlılığına neden olduğunu ve bu gibi durumların mevcut yaşam koşullarını daha zor hale getirdiği tespitinde bulunmaktadır. Romanların yoğun bir şekilde yaşadıkları işsizlik ya da güvencesiz günü birlik işlerde çalışma durumları ile ilgili olarak ise Romanlardan, işverenlerden ve eğitim eksikliğinden kaynaklanan nedenlere değinmektedirler. Sadece eğitim ve istihdam konularında değil diğer tüm sorunların kaynağında da ayrımcılık ve sosyal dışlanmanın etkilerine dikkat çekmekte ve bu noktada vatandaşlık bilincinin, farklılıkların kabulünün ve sosyal içerme konularının önemli olduğunu vurgulamaktadırlar.

Yukarıdaki çalışmanın kaldığı yerden devam eden ve yine aynı yazarlara ait olan bir diğer çalışma Romanlar ve Romanlarla benzer sosyoekonomik örgütlenmesi olan topluluklarda sosyal içerme modeli önerisine dayanmaktadır. Yazarlar Romanların yaşadıkları sorunları sosyal dışlanma bağlamında ele almışlar ve koruyucu/önleyici tedbirlerin hayata geçirilmesini önermişlerdir. Kendi deneyleriyle çalışmalarında çeşitli refah karması kurumlarına yönelik sosyal hizmet uygulamalarından ve sosyal politika önerilerinden bahsetmektedirler. Çalışmanın

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

başında sosyal dışlanmanın tanımı ve tarihçesi üzerinde duran yazarlar Romanlarla benzer yaşayış tarzlarına sahip grupların en çok sosyokültürel ve kimlik temelli dışlanmaya maruz kaldıklarını söylemektedirler. Buna ek olarak söz konusu grupların tüketimden, sosyal haklar ve hizmetlerden dışlandıklarını, mekânsal ayrışma yaşadıklarını ve damgalamalara maruz kaldıklarını da eklemektedirler. Ayrıca dışlanma ve damgalanma biçimlerinin neden olduğu sosyal ve psikolojik olumsuzluklardan da bahsederek bu sorunları aşmak için bir sosyal içerme modeli önerisinde bulunmaktadır. Çalışmalarında sorunların kompozit yapısını gösteren bir tablo oluşturan yazarlar, bu tabloya göre Romanlar ve Romanlarla sosyal, kültürel ve ekonomik benzerlikleri olan gruplara yönelik çözüm önerileri sunmaktadır. Buna göre, Milli Eğitim, Aile ve Sosyal Hizmetler, Çalışma ve İş Kurumu Müdürlükleri, Halk Eğitim Merkezleri, Yerel Yönetimler, Yeşilay, İnsan Hakları ve Ayrımcılıkla Mücadele Komisyonu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu gibi kurum ve kuruluşlara yönelik koruyucu, önleyici, iyileştirici ve geliştirici çözüm önerilerinde bulunmaktadır.

Halk sağlığı alanından Prof. Dr. Galip Ekuklu “Edirne’de Romanların Sağlığı” başlıklı çalışmasında Romanların sağlığın sosyal belirleyicileri açısından dezavantajlı konumda olmaları nedeniyle sağlık açısından da dezavantajlı olduklarını bize göstermektedir. Edirne’de yaşayan Romanların sağlığı üzerine daha önce yapılmış çalışmalardan veriler sunarken aynı zamanda diğer ülkelerde yaşayan Romanları da sağlık açısından değerlendirmektedir. Daha önce yapılmış araştırmalar ışığında Edirne ili ve ilçelerinde ikamet eden Romanların yaşam koşulları ve bu koşulların belirlediği sağlık durumları hakkında bilgiler sunan Ekuklu, göçmenlerin ve etnik grupların sağlığın sosyal belirleyicilerinden gelir, sosyal statü, sosyal dayanışma ağları, eğitim, sosyal ve fiziksel çevre özellikleri nedeniyle risk altında oldukları üzerinde durmaktadır. Dünya nüfusu geneline göre sayılarının çok olması ve kırılgan bir yapılarının bulunması nedeniyle bu grupların halk sağlığının konularından birisi olduğunu da eklemektedir. Ayrıca gelenekleri, kültürleri, ekonomik ve sosyal imkânları nedeniyle sağlık açısından da öncelikli konumda olduklarına da dikkat çekmektedir. Bunlara ek olarak Romanların zaman zaman sağlık hizmetlerine erişmede sorunlar yaşadıkları tespitinde bulunmaktadır.

Bu türden sorunlara dikkat çektiği yazısında Ekuklu, benzer çalışmalardan örneklerle sadece Edirne’de yaşayan Romanların değil aynı zamanda Avrupa Birliği ülkelerindeki Romanların da sağlığın sosyal belirleyicilerinden olan düzenli gelir, iş

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

güvencesi, sosyal statü ve eğitim eksikliği nedeniyle dezavantajlı oldukları tespitinde bulunmaktadır. Düşük ve düzensiz gelir, işsizlik, sosyal güvenceden yoksunluk ya da eğitimsizlik nedeniyle sahip olduğu sosyal haklara dair bilgisizlik Romanların sağlıklı bir hayat sürmesinin önündeki engellerden bazıları olarak sıralanmaktadır. Romanların sağlığını etkileyen önemli faktörlerden olan alkol kullanımı ve aile içi şiddet üzerinde de duran Ekuklu, Romanlarda alkol kullanma sıklığının anlamlı bir biçimde yüksek olduğunu, aile içi fiziksel şiddetin yaşanma oranının ise Roman olmayanlara göre daha fazla olduğunu söylemektedir. Bunlara ek olarak Romanların diğer gruplara göre potansiyel yaşam yılı kayıpları (PYYK) ve ölüm açısından da dezavantajlı oldukları üzerinde durmaktadır.

Çalışmada dikkat çekilen bir diğer nokta ise Türkiye’den ve dünyadan örneklerle Roman kadınların üreme sağlığına dair zengin verilerin sunulmuş olmasıdır. Pek çok araştırmada Roman kadınların üreme sağlığına dair bahsi geçen benzer olumsuzlukların bu çalışmada da tespit edildiği görülmektedir. Özellikle çocuk yaşta evlenmek, erken anne olmak, çok sayıda çocuk sahibi olmak, düşük sayısının yüksek olması, canlı çocuk sayısının azlığı bu olumsuzluklardan bazılarıdır. Bunlara ek olarak Roman olan kadınların Roman olmayan diğer kadınlardan daha az sayıda ve daha az nitelikli doğum sonrası bakım aldıkları, canlı doğum yapma oranları açısından ise Roman olan ve olmayan kadınlar arasında büyük farklar olduğu görülmektedir. Ekuklu, çalışmada yukarıda sıralanan riskler nedeniyle Romanların sağlık açısından mağdur oldukları tespitinde bulunmaktadır. Ona göre söz konusu mağduriyet Roman olmakla aynı anlama gelmemesine rağmen Roman olarak doğmakla başlamaktadır. Tüm bunlara ek olarak bu çalışma Romanlar ve Romanlarla benzer koşullarda yaşamlarını sürdüren gruplar için sağlığın korunmasına ve sürdürülmesine yönelik önlemlerin alınmasına ve bu türden araştırmaların çeşitlendirilmesine dikkat çekmektedir. Romanlar gibi dezavantajlı bireylere yönelik halk sağlığı uygulamalarının ve Roman kadınların üreme sağlığına yönelik çalışmaların desteklenmesi ve arttırılmasının önemi bir kez daha yinelenmektedir.

İşletme alanından Doç. Dr. İlke Oruç ve Özgür Tezel “Çalışma Yaşamında Romanlar: Edirne İli Merkez İlçede Bir Nitel Araştırma” başlıklı araştırmalarında Edirne’de Romanlarla yüz yüze görüşmeler yapmışlar ve burada yaşayan Romanları istihdam süreçlerinde değerlendirmişlerdir. Oldukça kapsamlı bu çalışmalarında Edirne merkezde yaşayan Romanların istihdam süreçlerindeki durumlarını

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

incelemektedirler. Çalışmanın ana eksenini istihdam oluştursa da yazının genelinde sadece Edirne’de yaşayan değil dünyanın diğer yerlerinde hayatlarını sürdüren Romanların tarihine, kültürüne, ekonomisine ve eğitimine dair detaylı bilgiler aktarılmaktadır. Çalışmada öncelikli olarak Romanların tarihsel ve etimolojik kökenleri hakkında bilgiler verilmekte ve bu gün gelinen noktada Çingene yerine Roman adının kullanılmasının nedenleri üzerinde durulmaktadır. Literatürden hareketle Türkiye’de yaşayan Romanların tarih içerisinde ve farklı bölgelerde aldıkları isimler ve yaptıkları mesleklerle ilgili bilgiler de aktarılmaktadır. Romanların tarihinin sosyal dışlanma üzerine kurulu olduğunu söyleyen Tezel ve Oruç 15. yüzyılda Avrupa’da çıkarılan Roman karşıtı kanunlardan, 18. yüzyılda Amerika’ya sürgün edilmelerine ve 2. Dünya Savaşında tıbbi deneyler için kobay olarak kullanılmaları ve öldürülmelerine kadar geçen yıllar boyunca yaşadıkları zulüm üzerinde durmaktadırlar. 1980’li yıllardan itibaren etkili olmaya başlayan “*kültürel çoğulculuk*” yaklaşımının ise Romanlar için olumlu gelişmelere sebep olduğunu ancak 2000’li yıllarda hala Orta Doğu, Avrupa ülkeleri ve Türkiye’de yaşayan Romanların pek çok alanda dışlanmaya maruz kaldıkları, temel haklardan mahrum oldukları ve hoş görülmedikleri tespitinde bulunmaktadırlar.

Bu çalışma yukarıda bahsi geçen konularda geniş bir literatür taramasına ek olarak Romanlarla yüz yüze görüşmelerin yapıldığı bir saha araştırmasına dayanmaktadır. Bu araştırmaya katılan on sekiz Roman vatandaşın meslekleri, eğitim durumları, çalışma süreleri, ailede çalışan sayısı ve gelir durumlarına bakılmış, çalışma yaşamına ne kadar dâhil oldukları, çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunlar gibi konular anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçları ise konuyla ilgili daha önce yapılan çalışmalarda ortaya konulanlarla paralellik arz ettiği görülmektedir. Şöyle ki; örnekleme dâhil olan Romanların eğitim seviyelerinin genel olarak ilkökul düzeyinde olduğu, yükseköğrenim düzeyinde kimsenin bulunmadığı; müzisyenlik, günlük ev temizlikçiliği, moto kuryelik, erkek kuaförlüğü, okul temizlik görevlisi, belediye temizlik işçisi, seyyar satıcılık, fabrika işçiliği, garsonluk, kasiyerlik ve emeklilik gibi meslekleri icra ettikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların genelde arkadaş aracılığıyla işe girdikleri, iş ortamında ise eşitlikçi ve olumlu ilişkiler kurmalarına rağmen yine de ayrımcılığa uğradıklarını hissettikleri görülmektedir. Romanların çalışma hayatında karşılaştıkları en önemli sorunlarının ayrımcılık ve ekonomik yetersizlikler olduğu elde edilen önemli bir sonuçtur. Bir diğer önemli tespit ise kadın katılımcılara

Cumhuriyetin 100. Yılında Romanlar

kayıtsız işlerde çalışmaları nedeniyle ulaşmanın zor olması ve ulaşılmaması halinde ise araştırmaya katılmak istememeleridir. Buradan hareketle yazarlar ileride yapılacak yeni çalışmalar için Roman kadınları işaret etmektedirler.

Edirne’de yaşayan Romanların çalışma hayatlarındaki durumları hakkında kaleme alınan bu yazıda dikkat çekilen bir diğer nokta ise araştırmaya dâhil olan Romanların dünyanın diğer bölgelerinde yaşayan Romanlarla aynı meslekleri icra etmeleri ve ortak sorunları paylaşıyor olmalarıdır. Bu nedenle Tezel ve Oruç’un bu çalışması sadece Edirne’deki Romanların değil aynı zamanda farklı coğrafyalarda yaşayan çok sayıda Romanın anlaşılmasına katkı sunacaktır. Çünkü Ekuklu gibi Edirne’de yaşayan Romanlardan hareket etseler de aslında Romanların ortak sorunlarından bahsetmektedirler.

Son söz olarak bu kitap Romanların sorunlarını farklı açılardan ele alan araştırmacıların yazılarının yer aldığı bir eser olmasının yanında aynı zamanda yazarların çözüm önerilerinde bulunduğu ve Romanlarla ilgili yapılacak yeni çalışmalar için farklı konular ve bakış açıları sunduğu önemli bir kaynaktır. Ayrıca saha çalışmalarından ve arşiv belgelerinden elde edilen verilerle zenginleştirilen bu kitabın Roman literatürüne önemli bir katkı sunacağı da çok açıktır. Zira hem kullanılan zengin kaynaklar hem de sahadan elde edilen bulgular çalışmaların yeni şeyler söyleme potansiyelinin yüksek olduğunu bize göstermektedir. Okuyucular ve araştırmacıların bu eser aracılığıyla yeni sorular sormalarını ve var olan sorularına yeni cevaplar bulmalarını umuyoruz.

Keyifle okunması dileğiyle...

Aralık 2023

Öğr. Gör. Dr. Tülay TEKİN YILMAZ